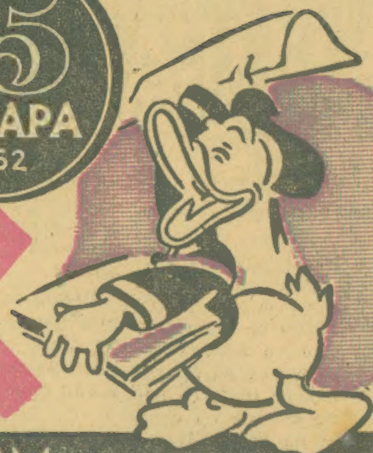
ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVII — Број 183 — Субота, 2 јул 1955

Повратак и борба с двојником

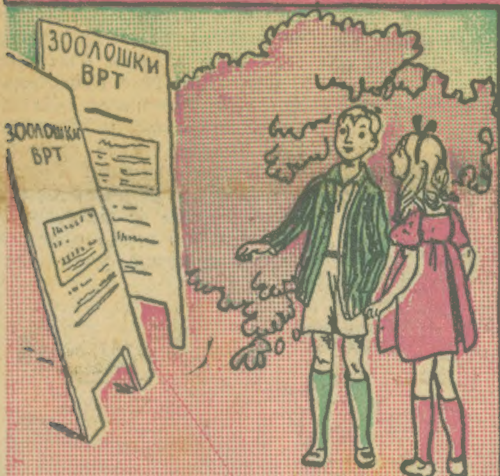
5

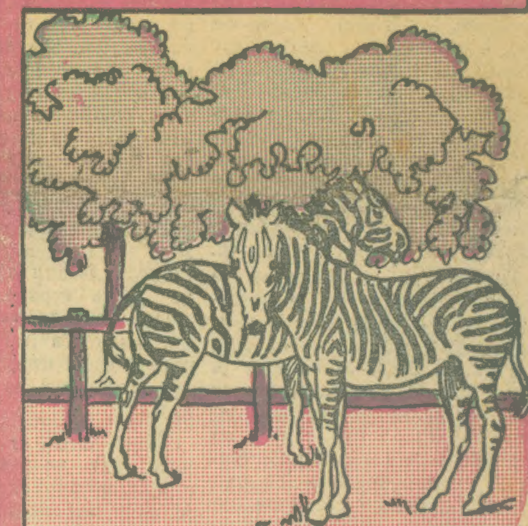

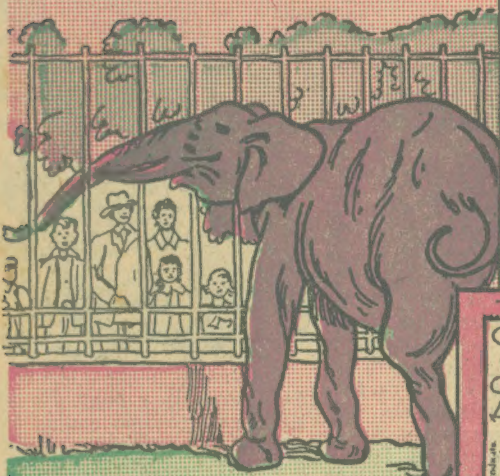

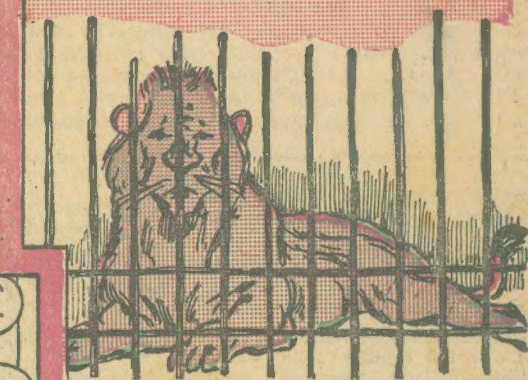

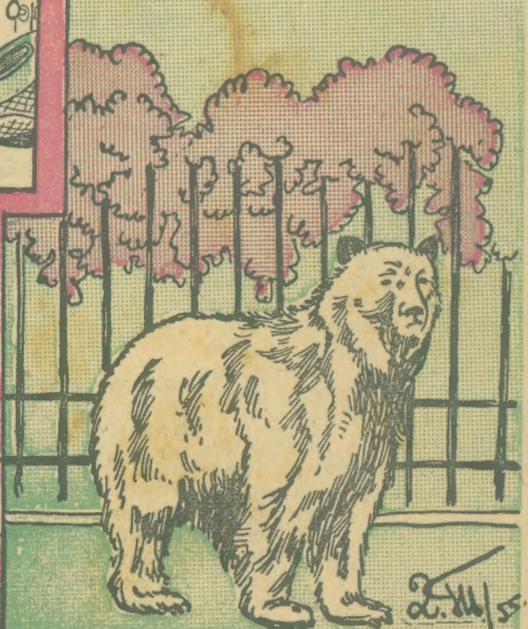

ТИГАР СНЕГОВА

(2)

Многи не знају какве су заправо дужности једног Шерпе на таквој експедицији. Ми смо на првом месту носачи. Поносимо се тиме што можемо да носимо веће терете, што смо у стању да пређемо већа растојања и да се испнемо на веће висине од свих осталих људи на свету. Насупрот већини примитивних народа, ми се не бојима планина. Ми смо носили терете уз глечере и живе ледене реке, уз планинске хрбате и стрмине, кроз снежне урагане и лавине, издржавајући до крајње границе људске моћи. Шерпе су били ти који су поставили највише логоре за претежан број експедиција предузетих у овом веку. А веома често ми смо с нашим сахибима ишли до самог врха...

Изабрао сам тринаесторицу најбољих људи и рано упролеће — у „време експедиција“, како ми Шерпе кажемо — кренули смо за Катаманду, престоницу Непала, да сачекамо наше сахибе.

Најзначајнија личност међу члановима ове швајцарске експедиције био је професионални водич Рајмон Ламбер, ветеран многих успона на Алпе. Ускоро је он постао мој „висински друг“ и најприснији пријатељ.

Двадесет другог априла подигли смо свој главни логор крај глечера Кумбу, на висини од 5.100 метара. Пред нама, према северу, глечер је био затворен огромним зидом од снега и леда. А на врху тог зида налази се пролаз Лхо Ла, који дели Непал од Тибета. Десно од нас огромна маса леда, коју планинари називају леденим водопадом, спуштала се кроз узан пролаз између зидова Евереста и Нуптсеа, све до Кумбу-глечера. Одатле су прошле године Енглези покушали да се успну на Еверест и нису успели. Одатле морамо и ми покушати, с више успеха, надам се.

Лагано смо се успињали уз ледени водопад. То је потсећало на тражење пута у џунгли, само што је ова наша „џунгла“ била бела. Успињање је било необично опасно, јер су се свуда налазили џиновски ледени стубови и праве куле од леда, које су се у сваком тренутку могле срушити на нас, и дубоке, снегом скривене пукотине у које смо могли упасти. Ипак, успињали смо се све више и више.

А тада, готово при врху леденог водопада, наишли смо на огромну пукотину која је претходне године зауставила Британце. Била је таква да је улевала страх: сувише широка да би је човек могао прескочити, толико дубока да јој се дно није дало сагледати, а ишла је од једне „обале“ ледника до друге.

Швајцарци су узбуђено ишли дуж ивице пукотине, испитујући сваку стопу залеђеног тла. Помишљали су да би се можда могли пребацити на другу страну помоћу конопца на чијем би доњем крају, као тег на шеталици зидног часовника, био везан један од планинара. И заиста, један од најмлађих између њих пристао је да га спусте у дубину, да би покушао да се пребаци на другу „обалу“. Но, покушај није успео. Као шеталица сата љуљао се он између ледених зидова, али му није полазило за руком да на глатком, окомитом леду на другој страни нађе ма какво упориште. Морао је, најзад, да одустане.

Али, Швајцарци су ипак нашли начин да пређемо. Наиме, на десном крају пукотине, на дубини од око осамнаест метара, приметили су једну ледену платформу, веома уску и не много дебелу, преко које би човек могао да стигне до другог зида. Онај исти млади Швајцарац узео је на себе тај задатак. Пошло му је за руком да пређе преко платформе и да се одатле, правећи планинарском секиром мале рупе у леденом зиду да би имао ослонац за стопала, лагано успуже до ивице друге стране. Овај опасни подухват, и то на таквој висини, толико га је изнурио да је готово десет минута непомично лежао у снегу да би повратио дах.

Тиме што се један њен члан већ налазио на другој страни, читавој експедицији био је осигуран прелаз. Најпре је учвршћен конопац којим се он послужио, а затим их је пребачено још неколико, те је тако начињен чврст мост. Преко њега било је лако не само прећи, већ пренети и сав терет. Била је то велика победа, јер ми смо били први људи који су крочили у Западни Кум, коме су Швајцарци дали ново име: Долина ћутања.

У логору број 3, који смо подигли на висини од готово 6.500 метара, неки од Швајцараца већ су почели да осећају тегобе проузроковане разређеним ваздухом. Сећам се да смо једном седели и разговарали о томе и да је тада неко приметио да се због тога не треба узнемиравати, јер у почетку свако мора да се осећа нелагодно, све док се не аклиматизује, и да тога нису поштеђене чак ни Шерпе.

— Изузев овога, — додао је на то други, показујући на мене.

— Ах, он! Па он има троја плућа, — рече трећи. — Уколико се више пење, утолико се боље осећа.

На то су се сви насмејали. Смејао сам се и ја. Али, што је најзанимљивије и најчудније, то је било тачно. Мислим да се мој организам боље прилагодио висинама но у већине других људи. Ја се пењем природним ритмом и никад досад нисам осетио никакву телесну нелагодност, нити сам доживео какву озбиљнију незгоду. Лекари кажу да моје срце куца необично споро. Висине су мој дом.

Читаве три недеље успињали смо се уз Западни Кум. Логор број 5 поставили смо на висини од око 6.900 метара, тако да нам је до Јужног Кола, отскочне даске за успон на Еверест, остало још 1000 метара.

У време кад смо стигли до тог места, све је већ било уређено за даље пењање. Наиме, требало је уложити све снаге и залихе да би се помогло четворици планинара који су једини имали да иду даље: двојици Швајцараца, који су чинили један пењачки пар, и Ламберу и мени, који смо били други пар.

У свом животу бивао сам на многим дивљим и усамљеним местима, али никад на таквом које би било слично Јужном Колу. Између врхова Евереста и Лотсе лежи тај Јужни Кол, гола зараван од снега и леда преко које без престанка брише ветар. Изнад њега се диже Еверест, који, гледан одатле, изгледа као засебна, недоступна планина.

Пошто смо на Јужном Колу провели тешку ноћ — Ламбер и ја делили смо један шатор и читаво време трудили се да се некако заштитимо од хладноће — кренули смо рано узору. Она двојица била су везана једним конопцем, а Ламбер и ја другим. Пењали смо се и пењали дуж стрмих, снегом покривених литица, најпре до подножја југоисточног хрбата, а затим уз сам хрбат, сат за сатом. Време је било ведро, планина нас је штитила од западног ветра. Па ипак, напредовали смо споро. Носили смо са собом само један шатор и хране за један дан, а усто, сваки од нас, мали танк с кисеоником.

Зауставили смо се на висини од око 7.400 метара. Тога дана нисмо могли даље. Очекивала нас је још једна тешка ноћ. Зато смо одлучили да Ламбер и ја останемо ту, а да се они врате. Сутрадан ујутру, ако време и даље остане лепо, нас двојица ћемо покушати да се испнемо на врх.

Ускоро су се наша два друга претворила у две мале црне тачке, далеко доле испод нас, и — нестала.

Од сна није било ни помена. Нисмо га ни желели. Јер, како нисмо имали вреће за спавање, сигурно је да бисмо се, лежећи мирно, смрзли. Провели смо ноћ трљајући своје удове и ударајући се шакама по читавом телу. Часови су лагано протицали. Најзад, у шатор је стала да се увлачи сива боја, наговештај дана. Укочени од хладноће, измилели смо напоље. Ламбер ми је, намигнувши, показао палцем на хрбат који се дизао пред нама. Ја сам му само климнуо главом.

Чини ми се да су прошли часови пре но што смо успели да смрзнутим рукама причврстимо крампоне за ципеле. Но, најзад смо ипак кренули. Навише, навише... веома споро, готово милећи... три корака па одмор, два корака па застој, корак па застој. После четири часа успињања време се погоршало, доносећи нам маглу и таласе ветром ношеног снега. Били смо већ толико уморни да смо се кретали такорећи четвороношке.

Најзад смо се зауставили и нисмо се више мицали. Ламбер је стајао без покрета, погрбљен да би одолео ветру и налетима снега. Знао сам да размишља и прорачунава. Успели смо да савладамо 200 вертикалних метара, али нам је за то било потребно пуних пет часова. Погледах навише. До врха који се издизао пред нама било је 160 метара. А то још није био прави врх. Био је то Јужни Врх. А иза њега...

Налазили смо се на висини од 8.620 метара: можда најближе врху Евереста од свих који су покушали да га освоје, а можда чак и на највишој висини до које су људи икад допрли. Дали смо све од себе, а то ипак није било довољно. Окренули смо се ћутећи. Силазили смо без речи. Спуштали смо се низ хрбат, прошли крај високог логора. Лагано, све ниже и ниже, надоле.

Био је то велики напор.

Враћао сам се поражен, али сам стекао једног великог пријатеља.

Већ више година говорило се о покушају успињања на „врх света“ ујесен. Али, све до 1952 године то нико није покушао. Швајцарски планинари нису могли чекати до идућег пролећа, јер је за 1953 годину непалска влада била „обећала“ Еверест Енглезима. Због тога смо Ламбер и ја те јесени поново кренули да га освојимо.

Поново је главни логор био постављен близу глечера Кумбу и ми смо почели да се успињемо уз ледени водопад. Током лета он се прилично изменио, тако да смо морали да нађемо неки други пут. Али, захваљујући искуству које смо већ били стекли, успињање нам није ишло тако тешко. Поред тога, унапред смо се припремили за прелаз преко оне пукотине. Били смо понели са собом довољну количину балвана, које смо употребљавали као мост за прелаз преко честих пукотина у леду, а за ону највећу, при врху ледника, имали смо дрвене лествице.

Тако нам је једно време све полазило за руком. Међутим, на неких 780 метара испод места до кога смо претходног пута стигли, захватио нас је ветар који је дувао брзином од 100 километара на час. Да невоља буде већа, температура је нагло спала на минус тридесет. Природни елементи још једном су однели победу. Једина разумна и могућна ствар коју смо могли да учинимо било је: да се вратимо.

У Катамандуу су нас дочекали као да смо успели. Непалски краљ ми је лично предао медаљу „Непал пратап бардхак“, једно велико одликовање. Али, ја сам имао такву температуру да једва знам шта се око мене догађало. Делимично је томе била узрок и маларија, али то је углавном долазило од напора и напрезања на двема експедицијама предузетим у току једне године.

Као и увек, Швајцарци су се понели према мени веома лепо. Пребацили су ме авионом у болницу, где сам, опорављајући се, провео три недеље.

(Наставиће се)

ЗАБОРАВЉЕНА ЈУНАКИЊА

Да би брод могао да уђе у луку Њупорт, на Род Ајленду, мора мало да промени правац и да заобиђе једно камено острвце, у чијем се средишту налази кула светиља.

Раније се ово мало острво звало Лајм Рок. Данас је то Светионик Иде Луис; споменик једној наизглед слабашној жени, која је била неизмерно храбра.

Отац Иде Луис, који је од најраније младости био чувар

куле светиље, желео је да има сина, да би имао ко да преузме његов посао. Али, имао је само ћерку — Иду. Као да је знала за потајну очеву тугу, Ида је од малих ногу трчкала за њим, трудећи се да му помогне што више може. У дванаестој години знала је све што један чувар светионика треба да зна. Као награду за њену вредноћу и прилежност, отац јој је поклонио мали чамац. Сваког дана Ида је вредно учила да весла и убрзо је сама одлазила својим чамцем у школу и враћала се на острво. У шеснаестој години спасла је неке излетнике чији се чамац преврнуо недалеко од острва. То је био њен први подвиг.

Једне мартовске вечери, 1869 године, Ида је била заузета спремањем вечере кад се зачуло уплашено дозивање њене мајке:

— Ида, брзо! Један чамац се преврнуо!

И као што је то чинила толико пута, Ида је оставила свој посао, ускочила у чамац и завеслала. Изненада, вечерње небо се смркло. Ветру су се придружили муње и громови. Па ипак, Ида је успела да довесла до места несреће и да двојицу бродоломника, који су се грчевито држали за преврнуту барку, увуче у свој чамац.

Море је постајало све немирније. Нагнута над весла, Ида је при светлости муње видела уплашена лица људи које је спасла. Укочени од страха, нису ни помишљали да помогну девојци. Ветар јој је дувао право у лице, заслепљивао је, отимао јој весла из руку. Делило их је још неколико метара од острва кад је један огроман талас ударио у крму чамца, подигао га и с треском бацио на камену обалу. Срећом, бродоломници и њихова спаситељица прошли су с лакшим озледама.

Име Иде Луис прелетело је читавом Америком. За њен херојски подвиг и пожртвовање Конгрес ју је одликовао нарочитим орденом. Тадашњи потпретседник конгреса Солфакс отишао је на Лајм Рок да јој лично преда орден. Излазећи из чамца, уместо на обалу, стао је у воду. На збуњена извињавања својих пратилаца и морнара, одговорио је:

— Не бих марио да сам до носа упао у воду, само да бих видео Иду Луис.

После смрти њеног оца, који је дуго боловао, Ида је постављена за чувара светионика. Свега шест ноћи провела је она ван куле светиље, на којој је одржавала светлост све до своје смрти. Умрла је 1911, као седамдесетогодишња старица. За то време спасла је живот осамнаесторици људи, не рачунајући ту многобројне морнаре којима је њен светионик показивао пут у мрачним олујним ноћима. Сахрањена је на острву, крај куле у којој је провела читав живот.

Данас и мало острво и светионик на њему носе име Иде Луис. Па ипак, међу многобројним морнарима које светионик Иде Луис упозорава на опасност тешко да ће се наћи иједан који зна зашто се он тако зове и каква је била историја жене која је на њему провела читав живот.

Тајна Страдиваријусових виолина

У једном свом извештају Васпитном, научном и културном центру ОУН, истакнути француски стручњак Франсоа ле Лионе саопштио је последња сазнања и открића науке о тајни чувених Страдиваријусових виолина, које по лепоти и боји звука још нису надмашене.

Главни разлог због кога ником, упркос хиљадама покушаја и имитација, није пошло за руком да произведе виолине истог квалитета лежи у томе што Страдиваријус није имао никакав нарочити трик или формулу помоћу којих је правио своје инструменте. Нијелан конструктор, па ни Страдиваријус, није досад произвео две истоветне виолине. Изванредна техника градње италијанског мајстора заснивала се на великом експерименталном дару и фанатичној упорности с којом је усавршавао своје инструменте. Свака његова виолина била је резултат небројених испитивања, проба, грешака и исправки.

Квалитет једне виолине зависи од великог броја међусобно повезаних чинилаца, међу којима су најважнији: облик инструмента, избор врсте дрвета и лака, квалитет жица, лукови и кривине и величина и положај отвора. Од свих ових фактора данас је најмање позната врста лакова које је употребљавао Страдиваријус, а који дају боји тона онај „божанствени“ прелив и сјај. Али, ни сам Страдиваријус није познавао формулу својих лакова, јер их је годинама куповао код истог апотекара у граду. Формула није никад записана и после апотекареве смрти она је заувек изгубљена.

Свака виолина додаје вибрацијама жица вибрације сопственог дрвета. Ове додајне вибрације и претстављају ону особитост која разликује једну виолину од друге, а која се назива музичким изразом „формант“. Већина виолина има формант од 3.000 до 5.000 вибрација у секунду. Студија једне чувене Страдиваријусове виолине открила је да она има 3.200 до 5.200 вибрација у секунду. Виолине слабијег квалитета имају мање вибрација, а и њихов распон је мањи.

Поред лака, велику улогу у квалитету виолине игра и дрво од кога је начињена. Недавно су чињени покушаји да се направе виолине од стакла, порцулана, метала или каквог другог материјала, али ниједан од ових инструмената није могао да се упореди с дрвеном виолином. Стручњаци су помоћу Х-зракова испитивали инструменте славних градитеља и утврдили да су они предњи и задњи део виолине правили од дрвета различитог квалитета. Предњи део је обично прављен од неког веома влакнастог дрвета, као што је бор, чије су најважније вибрације уздужне, док је за задњи део употребљавано мање влакнасто дрво. Многи виолинисти сматрају, а с тим се слажу и неки физичари, да се еластичност влакана дрвета повећава с дугом употребом виолине, поготову ако се она налази у рукама неког великог уметника.

★

Антонио Страдиваријус, најславнији мајстор у историји света за израду виолина, родио се 1644, а умро 1737 године. Живео је у Кремони. Био је ученик чувеног мајстора Николе Аматија (1596—1684). Страдиваријусове виолине, виоле и чела нису ни до данас надмашени.

ШТА ЈЕ ГАНАЧ?

Ганач је танко дрвено копље на чијем су врху причвршћене удице у облику руже. Употребљава се за закачивање уловљених већих риба кад се довуку до лађе или до обале.

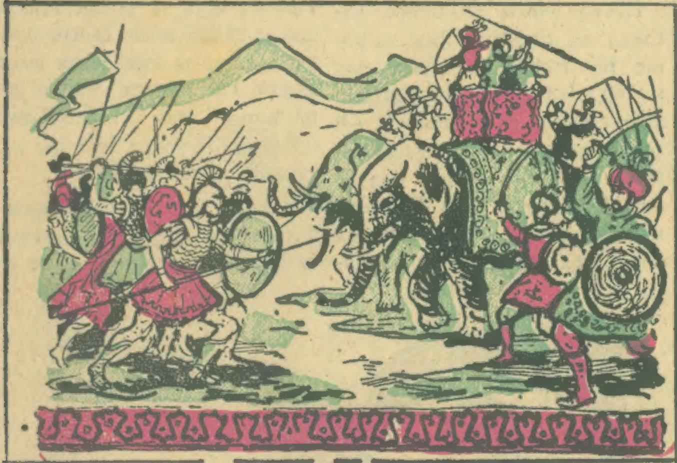
ИНДИЈА

У БОРБИ ЗА НЕЗАВИСНОСТ ПРЕ 2300 Год.

Једнога дана, 327 године пре наше ере, у старом малоазиском граду Никеји била је таква врева какву она ни пре ни после тога није запамтила. У то време, у граду и на огромним пространствима око њега спремала се силна војска од 100.000 људи да крене на исток под вођством једног од најславнијих војсковођа Старог века, Александра Македонског (356—323). Његов главни циљ био је да освоји све тада познате земље света.

Као страшна лавина војска се кренула, мрвећи све пред собом. Дани и месеци пролазили су док није стигла до реке Инда и до области Петоречја, потчињавајући успут народе који јој се нису хтели поклонити. Историчар Плутарх, који је написао дело о Александру и његовим походима, дао је више примера тога отпора. Тако на једном месту вели: „Код такозваних Мала, за које кажу да су од свих Инђана били најратоборнији, замало није главу изгубио", а на другом: „Доста су му јада задали и индиски филозофи, који су све домаће главаре који су прешли на Александрову страну ружили и слободна племена од њега одметали".

Први јачи отпор Александру дао је Пор, цар државе Пуру. Његова војска састојала се од 30.000 пешака, 4.000 коњаника, 300 борних кола и 200 слонова. Заподео се бој, у коме је Пор доживео пораз. Плутарх даје занимљив приказ једне сцене из тога боја: „Већина историчара слаже се у томе

да је Пор својом величином од четири лакта и једнога педља надвисивао висину обична коњаника, и због величине и крупноће свога тела био сасвим сразмеран са слоном на коме је седео, иако је његов слон био највећи од свих слонова. Та животиња показала је заиста необичну памет и бригу за господара. Докле год је Пор још био при свести, слон га је бесно бранио од нападача и ове одбијао. Али кад је осетио да је његов господар од многих стрела и рана већ клонуо, побојао се да би се он могао с њега срушити и зато се опрезно спусти коленима на земљу и стане му мирно сваку стрелу својом сурлом хватати и из његова тела извлачити".

Борба против Пора оставила је јак утисак на Александрову војску. Плутарх о томе пише: „Тешка борба против Пора унела је у Македонце малодушност и они су изгубили сваку вољу да иду још даље у Индију. Једва су успели да потисну Пора. Жестоко су се противили Александру кад је хтео да их примора да пређу преко реке Ганга".

Поразом Пора није скршена жеља индиских племена да се боре против освајача. Отпор се стално појављивао ту и тамо, мада је Александар низао победе једну за другом. Кад је стигао до реке Хифазиса, његове уморне трупе почеле су поново да се буне, претећи да ће одрећи послушност ако се даље буде ишло. Александар је био примoран не само да стане, него и да се врати. Један део војске, под командом свога адмирала Неарха, послао је морем, а сам, с осталим деловима, пожурио кући преко безводне пустиње Гедрозије. Убрзо после тога умро је, 323 године. Тако се завршио освајачки поход овог Наполеона Старог века.

Иако је Александрова замисао о светском господству доживела пораз, ипак је, по оцени историчара, његов поход имао известан историски значај. Наиме, тада је први пут западни свет ступио у додир са источним; први пут су успостављене непосредне везе између Грка и племена далеке Индије. Да би Индију повезао са својом огромном државом, Александар је оставио своје гарнизоне у многим индиским градовима. Хеленска култура почела је да продире у ову далеку земљу и да унеколико утиче на културни развитак северне Индије.

Није потребно наглашавати да ти грчки гарнизони, па и утицај грчке културе, нису били пријатни Индијцима. Индиска племена јасно су осећала да је циљ Грка покоравање њихове земље, па се отпор разгарао на све стране још док је Александар био у тим крајевима. А кад се он повукао, букнуо је силан народни устанак, на чије се чело ставио храбар и одлучан човек именом Чандрагупта. Ко је он био тачно се не зна, али је познато да су га још за време Александровых освајања власти прогањале, те се он склонио у Пенџаб, где је од самих Грка научио ратну вештину.

Борба коју је Чандрагупта водио за ослобођење била је успешна. Већ 318 године он осваја целу северну Индију и оснива моћну државу. Александров командант Селеук, који се био учврстио у Сирији, покушао је да поврати изгубљене области, али га је Чандрагупта до ноге потукао. Селеук је био присиљен да уступи Чандрагупти, у замену за 500 борбених слонова, низ области своје државе. После више ратова, Чандрагупта и његов син образовали су велику државу, која је обухватала добар део Авганистана и Белуџистана, северну Индију и готово цео Декан.

Највеће српско војно позориште

У Првом светском рату основано је српско војно позориште у Бизерти, вароши и ратној луци у Тунису. Позориште је имало места за 5.000 до 6.000 лица. У Бизерту су слати оболели српски војници. Ту је била основана штампарија српских ратних инвалида, који су у њој учили типографски занат, а имали су и свој лист „Напред", и библиотеку истог имена. У Бизерти је било седиште француске северноафричке поморске команде. Од 1 јануара 1916 године па до краја рата Бизерта је била база за прикупљање војних обвезника, регрута и добровољаца.

WALT DISNEY'S

МАЗА И СКИТНИЦА

ПО ПРИЧИ УОРДА ГРИНА

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

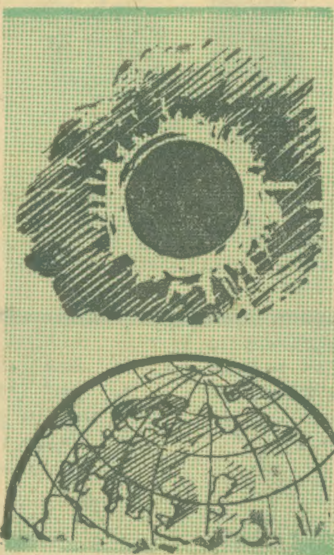

Докази да је Земља округла

Данас сви знамо да је Земља округла. Међутим, у давно доба знање људи не само о васиони и појавама које се у њој дешавају, него и о самој Земљи на којој су живели, било је мутно и пуно заблуда. Постојале су чудне приче о постанку света, а многи су сматрали да је Земља равна као плоча.

Али, и у том далеком времену било је људи који су смело крчили пут до истине. Тако је Ератостен (276—194), даровит и свестран грчки научник, сматрао да је Земља огромна лопта. Исто тако и Клаудије Птоломеј, Грк који је живео у Египту, сматрао је да је Земља округла, али је веровао да је она центар света, око кога се окрећу Сунце, Месец и звезде, што је било погрешно.

Извесне појаве у природи запажали су често и обични људи и размишљали о њима. Таква једна појава која их је натерала да помисле да је Земља округла била је и ова. Идући равницом према некој шуми или граду, људи су запажали да најпре виде врх највишег дрвета или кров највише зграде. Тако исто, морнари пловећи морима и океанима најпре су запажали врх јарбола брода који им се приближавао па онда остале његове делове. Таквих доказа има још. Ако пођемо из једног места

бродом или авионом у једном правцу, онда ћемо се вратити у исто место, али са супротне стране. Те и друге појаве јасно доказују да је Земља округла. Да је Земља равна, онда би одмах чим би сунце зашло настао мрак. Међутим сви знамо да се одмах не смркава, него прво настаје сутон, па онда постаје све тамније, док не настане потпуна ноћ. Тако исто одједном не ишчезава ни ноћ, него се постепено раздањује, док најзад не сване дан.

КАЛОРИЧНА ВРЕДНОСТ НАШЕГ УГЉА

Познато је да има више врста угља и да све врсте немају исту калоричну вредност. Овде ћемо набројати колико калорија имају неке врсте угља из наших рудника. Камени угаљ из Раше има 6.650 калорија, из Ибарских Рудника 5.770, а из Добре Среће 5.620. Мрки угаљ из Алексинца има 4.450 калорија, из Брезе 4.360, из Какња 4.290, из Сењско-ресавских рудника 4.200, из Бановића 4.140, из Зенице 4.090, из Сиверића 3.930, из Загорја 3.910, из Трбовља — Храстник 3.820, а из Деспотовца 3.020. Лигнит из Креке има 2.880, из Велења 2.590, из Костолца 2.300, са Косова 2.210, а колубарски лигнит 2.030 калорија.

БРОЈ МУЗЕЈА ПРЕ РАТА И ДАНАС

Пре рата, 1939 године, у целој Југославији била су свега 63 музеја, а по статистици из 1954 године било је 185 музеја. Стање у појединим републикама било је овакво: 1939 године Србија је имала 14 музеја, 1954 — 46, Хрватска 34 — 73, Словенија 7 — 28, Босна и Херцеговина 3 — 10, Македонија 3 — 18, Црна Гора 2 — 10.

ШТА ЈЕ КАТАХРЕЗА?

Катахреза је грчка реч и означава неприкладну употребу речи; обично кад се неки појам објашњава или појачава другим, сасвим страним или супротним. Ево примера катахрезе: здраво болестан, страшно лењ, ужасно пријатан, на троје је војску раздвојио, кличе Арап из грла бијела.

КО ЈЕ БИО НИНИГИ?

Ниниги је по јапанској митологији херој, син великог небеског духа, а унук богиње сунца Аматеразу.

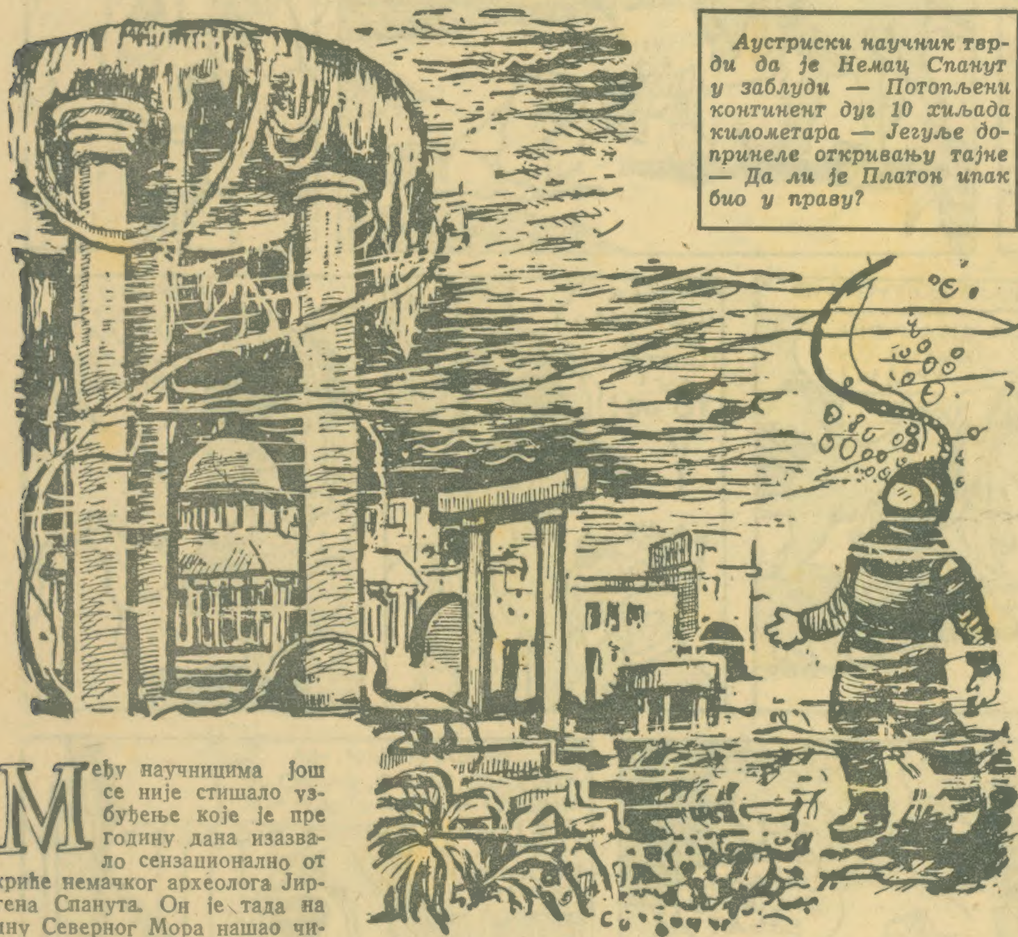
ШТА ЈЕ ЦРЕТ?

Црет је назив за биљке које се по угинућу не распадају, већ се постепено угљенишу у тресет.

КАКВО ЈЕ ТО ОРУЖЈЕ ПРАНГИЈА?

Прангија је турска реч и означава врсту мерзера за избацивање сигналних метака и за пуцање приликом народних свечаности, у знак поздрава и весеља. Набија се црним барутом, а преко њега се ставља земља, па се затим пали фитиљем или усијаном шипком.

АТЛАНТИДА
ПОНОВО НА ДНЕВНОМ РЕДУ

Аустриски научник тврди да је Немац Спанут у заблуди — Потопљени континент дуг 10 хиљада километара — Јегуље допринеле откривању тајне — Да ли је Платон ипак био у праву?

Међу научницима још се није стишало узбуђење које је пре годину дана изазвало сензационално откриће немачког археолога Јиргена Спанута. Он је тада на дну Северног Мора нашао читав један потонули свет, чији је остатак данашње острво Хелголанд. Пред њим су се указали трагови једне непознате цивилизације — градови и улице, камена сидра и шлемови, и многе друге ствари — па је Спанут, а с њим и многи други научници, поверовао да тај потонули свет није ништа друго него тајанствени континент Атлантида, о чијем је постојању с толико убеђења говорио још Платон.

Сасвим нову светлост на Спанутово откриће бацили су последњи радови аустриског археолога Ота Мука, који већ 25 година проучава тајну Атлантиде. По његовом мишљењу, овај изванредно занимљиви археолошки налаз нема никакве везе са Атлантидом, већ су у питању утврђења старих Фригијаца. Он је истовремено објавио исцрпан рад о несталом континенту који већ 3.000 година збуњује научнике и о коме је досад написано преко 25.000 књига.

Хипотеза аустриског научника даје за право Платону. Она је утолико убедљивија што се не заснива само на историским претпоставкама, већ и на безброј испитивања дна Атлантског Океана, проучавању Голфске струје и испитивању сељења јегуља. Ево како Мук објашњава пропаст Атлантиде.

Хиљадама година, дебела ледена кора покривала је велика европска пространства. Жестоке снежне олује пустошиле су преко целе године, а на простору између Алпа и Гибралтара постојала је само малобројна поларна фауна. Неочекивано, пре 12.000 година све се изменило. Лед се отопио и клима је постала знатно блажа. Шта је био узрок овог чудесног преображаја?

Мукова хипотеза почиње објашњењем ове тајне. Научници су одавно показали какав благотворан утицај на европску климу и на стварање цивилизације старог континента има Голфска струја. Према Муковом тврђењу, до пре 12.000 година њен приступ Европи био је затворен једним огромним континентом, који се простирао у Атлантском Океану у правцу север—југ. То је била Атлантида, а њени остаци су данашња Азорска Острва. Џиновски камени зид, дуг око 10.000 километара, који се завршава негде код Исланда, открили су енглески геолози још 1872 године. Тада је непобитно доказано да Атлантски Океан нема равно дно, већ једну огромну подводну баријеру која га уздуж дели на два дела. Доцнијим мерењима утврђено је да се та баријера простире на дубини од 2.750 метара и да њена ширина износи од 300 до 400 километара. Њена највиша тачка су Азорска Острва.

Подводни континент добио је име Долфин, по броду који га је највише проучавао. По свом изгледу он необично потсећа на долине и планинске ланце на земљиној површини. Али, од нарочитог значаја је то што се потопљени плато налази тачно испод правца кретања Голфске струје. Кад би се море неочекивано спустило за 2.500 метара, тај џиновски масив би скренуо струју на југ, ка Саргаском Мору, и она никад више не би додирнула обале Европе.

По мишљењу Ота Мука, нестанак овог масива, на коме је некад цветала цивилизација, пада баш у време завршетка Леденог доба у Европи, које је престало пре 12.000 година. Ово се поклапа с Платоновим излагањима о Атлантиди. Велики грчки филозоф каже: „На изласку из мореуза који називамо Херкулови Стубови (данашњи Гибралтар) налазило се некада једно острво веће од Азије и Либије заједно... Оно је нестало у морским дубинама после једног страшног земљотреса... Од њега су остали само незнатни трагови (грчки филозоф мисли на Азорска Острва)... Потсетимо се да се овај догађај одиграо пре 9.000 година". Како је Платон живео пре 2.500 година, он пада тачно у време престанка Леденог доба у Европи.

Последњи значајни аргумент у корист хипотезе да се Атлантида пре 12.000 година заиста простирала средином Атлантског Океана, аустриски научник налази у необјашњивом сељењу европских јегуља. Њихово необично кретање он тумачи тиме да оне још нису „заборавиле" Атлантиду. Познато је да јегуље полажу икру само у мору. Ујесен, мужјаци и женке напуштају слатке воде и одлазе на дуго свадбено путовање Атлантским Океаном, чак до Саргаског Мора. У топлој води јужног мора њихова јаја се претварају у ларве, које заједно с „родитељима" крећу натраг ка континенталним водама. Америчке јегуље одлазе на запад, а европске предузимају бескрајно дуго и опасно путовање до слатких вода старог континента. Нико досад није успео да објасни зашто оне преваљују пет до шест пута дужи пут од својих америчких „сестара". Зашто и оне не усвоје знатно једноставније решење америчких јегуља?

Ево како Мук истовремено решава „роман јегуље" и добија нов доказ за своју и Платонову тврдњу о постојању Атлантиде. Пре катаклизме која се одиграла на завршетку Леденог доба, у Саргаско Море долазиле су и америчке и атлантске јегуље. После ношења јаја враћале су се свака на своју страну и прелазиле су отприлике једнаке путеве. Једног дана, континент на коме су се налазиле слатке воде атлантских јегуља отишао је на дно мора. У новој ситуацији јегуље се нису снашле и по вековној инерцији наставиле су путовање на исток, до првих обала и слатких вода. Тако су „откриле" Европу. Њих Голфска струја и даље носи сваке године до европских река. Успомена на потонулу Атлантиду наноси јегуљама приликом сваког новог путовања неописиве патње и жртве, али ипак остаје незаборавна.

НАЈСТАРИЈИ човек НА СВЕТУ

Даглас Сторер, председник организације „Веровали или не", коју је некад основао Роберт Рипли, открио је за време свог пута по Јужној Америци, где је тражио занимљивости за „Веровали или не", Ксавијера Переиру, најстаријег човека на свету.

Сторер је срео Переиру у једном селу у Колумбији. Запрепашћен његовом старошћу, одмах је позвао медицинске стручњаке да га прегледају и покушају да му одреде године. Међутим, ти први прегледи нису довели ни до каквог одређеног закључка.

Према неким подацима, изгледа да Переира има најмање 150 година, а можда чак и 160. Једна осамдесетогодишња старица из Монтериса, његовог родног села, тврди да је он већ био старац кад је она била дете. Сам Переира, који не зна ни да чита ни да пише, сећа се догађаја из првих деценија деветнаестог века, што значи да је у то време већ морао бити одрастао дечак.

У колумбиском граду Медедлину извршен је детаљан преглед старог Переире. Изненађени лекари установили су чудне појаве. Наиме, док његови ручни зглобови указују на дубоку старост, крвоток му је као у младића. Переирин крвни притисак је нормалан, рад срца показује невероватну снагу, док су му кожа и унутрашњи органи као у човека који је заиста превалио сто година.

Лекари који су га прегледали убеђени су да је Переира давно оставио за собом свој стоти рођендан. Један од њих, доктор Хозе Мигуел Рестрепо, који је досад прегледао и лечио више стогодишњака, сматра да овај мора имати преко 120 година. Чак и ако примимо ову најопрезнију процену, Переира је ипак најстарији човек на свету.

Ускоро ће Переира авионом бити пребачен у Сједињене Америчке Државе, где ће га прегледати најпознатији медицински стручњаци и донети коначан суд о његовим годинама.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

ДА БИ „ДОСКОЧИЛИ" СМРТИ...

Познат је обичај старих Египћана да мртваца балсамују и да му, пре но што га положе у гроб, украсе лице и дотерају га да буде верна слика некад живог бића. Тај обичај почива на њиховом веровању, да ће умрли „на оном свету" моћи да живи једино ако се његово тело одржи и ако његов дух-заштитник буде имао могућност да уђе у оживљени лик покојника или да се с њим стопи. Тај лик могла је да буде слика, статуа или маска, али увек израђен према цртама лица какве су биле за живота. Да би његова мумија била што лепша, фараон Тутанкамон (14 век пре наше ере) дао је да се његова маска изради од чистог злата. Скромнији Египћани обично су давали да им се израде портрети на дрвеним таблама. Те слике на дрвету обавили би лепим хаљинама, да би целина изгледала што природнија. Захваљујући овом труду старих Египћана да „доскоче" смрти, настала су драгоцена уметничка дела, од којих су многа и до данас сачувана.

ПРЕТЕЧА ХЕЛИКОПТЕРА

Први модели хеликоптера потичу од пре 453 године. Они су дело Леонарда да Винчија, чувеног италијанског уметника, конструктора и научника из доба Ренесансе. Његови модели имали су елисе у хоризонталној равни и наводно су успевали да извесно краће време лебде у ваздуху.

ДОЊА ГРАНИЦА ВЕЛИЧИНЕ ТОПЛОКРВНИХ ЖИВОТИЊА

Због тога што мале топлокрвне животиње морају брже да живе — а то значи да сразмерно више једу — постоји извесна доња граница њихове величине. Научним испитивањима доказано је да ако би постојала животиња тешка свега два и по грама, њено сагоревање било би толико брзо да она не би била у стању да довољно брзо једе да би се одржала у животу.

ГДЕ СЕ НАЛАЗИ ЖУТО БРДО?

Жуто Брдо је значајно преисториско налазиште из бронзаног доба. Оно се налази код Голупца.

ТОРБЕ И НОВЧАНИЦИ ОД РИБЉЕ КОЖЕ

Кожа лососа са Аљаске употребљава се данас за израду разних кожних предмета. Од ње се израђују ручне торбе, новчаници, каишеви, разне кожне кесе, па чак и обућа. Има лососа тешких и преко десет килограма.

ПТИЧЈЕ МЛЕКО

Птичје млеко је ливадаста пролећна и летња биљка луковица, која има велик број мањих белопругастих листова. Може да узрасте у висину и до 30 сантиметара.

САНДАРАК-СМОЛА

Сандарак-смола је биљна смола која слободно цури из испуцале коре једне врсте северноафричког четинара, сличног чемпресу. Сандарак-смола служи за добијање фирнајза, китова и лакова.

ШТА ЈЕ КРОКИ?

Кроки означава скицу, цртеж. У геодезији ово значи нацрт одређеног дела земљишта израђен на брзу руку, скицирањем одока или употребом неких инструмената, да би се мерење извршило што брже. Крокирање значи приближно снимање неког предела најједноставнијим средствима.

ДВА ЛЕЊИВЦА

Сили Симфонија

WALT DISNEY

Први мегдан

Пре педесет година, 27 јуна 1905, умро је у мачванском селу Глоговцу књижевник Јанко Веселиновић. Рођен је 1862, у Црнобарском Салашу, у Мачви. Основну школу свршио је у Глоговцу, а четири разреда гимназије у Шапцу. Учитељску школу учио је у Београду, али је није завршио. Учитељевао је у разним местима: у Свилеуви, Глоговцу, Шапцу, Коцељеву и Јежевици. У Београду је био помоћник уредника „Српских новина", затим коректор Државне штампарије и драматург Народног позоришта. Од 1898 до 1901 издавао је часопис „Звезду".

Прву причу објавио је у „Шабачком гласнику" 15 маја 1886 године. Збирке његових приповедака штампане су овим редом: „Слике из сеоског живота" (у две књиге, 1886 и 1888), „Пољско цвеће" (1890), „Од срца срцу" (1893), „Рајске душе" (1894), „Зелени вајати" (1895), „Стари познаници" (1896), „Мале приче" (1902); довршени романи: „Сељанка" (1893), „Хајдук Станко" (1896); недовршени романи: „Борци", „Јунак наших дана", „Сељак", „Машићи"; позоришни комади: „Ђидо" (са Драгомиром Брзаком, 1892 г.) и „Потера" (са Илијом Станојевићем, 1895 г.).

У роману „Хајдук Станко", Веселиновић даје слику живота на селу и приказује живот одметника уочи устанка. Неки критичари, осврћући се на то дело, износе његове мане, али и вредности, од којих је највећа и најтрајнија онај снажни патриотизам који избија из сваког реда у њему. Веселиновић је осетио и верно изразио поетску лепоту оног времена и „Хајдук Станком" је дао оно што је намеравао дати: добар народни и историски роман. Овде доносимо један одломак из тог романа.

Данас ћемо видети колико нам Станко вреди! рече харамбаша и погледа Станка.

Станко се грозничаво насмеја. Хтеде нешто рећи, али на осмејку оста... Иако је дошао у хајдуке, иако је знао да као хајдук мора крв пролевати, опет му ово дође ненадно, наједанпут... Онај тихи, мирни, домаћи дух што се дојако беше ућуткао у њему, поче се борити.

Али Станко стеже срце... Он се силом осмехну на рече:

— Баш да видимо!

— Бога ми, ти си батли! рече Заврзан. Ја сам ти, брате, морао чекати неких месец дана док ми се даде прилика...

— А ја петн'ест, рече Јовица.

И почеше причати о својим првим мегданима. Разговарали су тако мирно и равнодушно као да су говорили о берби или копњи кукурузној.

Станку се груди надимаху. Није се могао надисати, тако му прса посташе тесна.

★

— Сад да се расподелимо, рече харамбаша. Ово је место душу дало за бусију... И, овако ћемо!... Ти, Илија, ти ћеш стати тамо. На тебе ће прво Турци ударити, али ти их пропусти... Ти, Јоване, до Илије... још овамо мало... Ти, Сурепе, ту, близу ћуприје... Јовица, ти ћеш овде, а ја ћу онде. Нас петорица смо с леве стране пута. Ти, Станко, ти ћеш сам бити с десне стране... Онај грм... тако!... И ти ћеш први пуцати. Чим Турчин наиђе на ћуприју, ти пали!... Ако би га он промашио, пали ти, Сурепе, ти га нећеш промашити!... Турци ће онда јурнути напред. Ја и Јовица дочекаћемо их и збунити, а ви одостраг јуришите... Ако ли Турци нагну бежати натраг, збуните их ви, Јоване и Илија, а ми ћемо јуришати. Јесте разумели?

— Јесмо, харамбашо.

— Још нешто. Станко, ти још не знаш реда хајдучкога. Дакле, кад већ видиш Турчина, узео си га чак и на око, опет не пали док му не викнеш: „Стој!..." Јеси упамтио?

— Јесам, харамбашо.

Сад... сваки на своје место и... тајац!...

Хајдуци се понамешташе.

— Пазите!... Кад викнем: „јуриш", сви ножеве иза паса па јурните на друм!...

— Добро, харамбашо!

Наста мртва тишина. Станко је слушао цврчка поред себе... Бели лептири пролетали су тамо-амо, па падали по трави која се на издани воденој зеленила...

★

Зачу се топот коњски... Он диже главу и погледа... Топот је долазио све ближе, чак чу и гласове, иако није речи разабирао...

Наједанпут се појави човек на коњу. Човек беше риђ, а коњ алатаст.

Чим виде риђа човека, Станко плану. Да има сто живота, он би му их свих стотину узео.

Он запе пушку. Ноктом протре кремен на орозу...

Турчин ступи на ћуприју.

— Стој! грмну Станко.

И јекну дубрава од његовог громког гласа.

Турчин се трже и погледа на ону страну откуд глас дође... Станко даде ватру... Пушка пуче а Турчин, с коња као пун џак...

Наста забуна. Турци јурнуше напред... Једна... друга... трећа ... пукоше... зачу се харамбашин глас:

— Јуриш!

Станко окорами шару, докопа оба пиштоља иза паса па јурну на Турке...

Један Турчин мину мимо њега. Он опали и Турчин паде. Други један јурну на њ са голим ножем. Он опали и на њега, а онај суновратке с коња... Он се саже, узе његов нож, али му се одједаред навуче мрак на очи... Видео је само сенке пред собом и нападао их... Крв му је врила, месо горело, рибићи играли од силне ватре... а он је пролетао по друму као махнит...

И ко зна где би се зауставио да га не прену познат глас:

— Не мене!...

Он познаде Јовицу. И као свуче му се она магла с очију. Он погледа око себе и виде своје другове. Харамбаша му приђе и ухвати га за руку.

— Ејвала, јуначе! рече и продрма му руку.

Пред њим и око њега лежаху Турци. Он смотри Заврзана над Сали-агом.

— Харамбашо!... Харамбашо!... Молим те, ходи овамо да видиш само!... О, људи божји, ако ово није мушки, ја не знам шта је!... Молим те, харамбашо, дођи да видиш!... ако ниси знао да се и пушком може заклати , а ти ходи!... Дођите да видите!...

И харамбаша и хајдуци приђоше. Турчин беше ударен баш у саму јабучицу, па како ју је зрно разнело, изгледаше као да је заклан.

— Ваља! рече харамбаша.

— Мушки! хвали Заврзан.

— Рука ти ваља Цариграда! рече ћутљиви Суреп.

— Море, главе турског цара!... викну Заврзан.

— На посао! заповеди харамбаша.

Заврзан никако не ћути:

— Овај ага парајли!... Гледај оружје... сама срма!

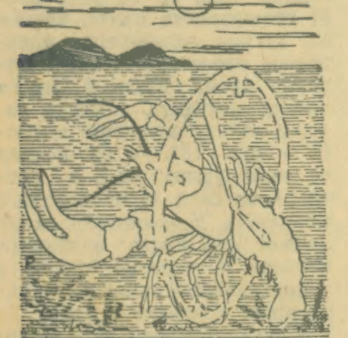
— То је Станково! рече харамбаша. Нека му то буде наш поклон за овај први мегдан!...

Ритам у природи

ЖИВИ ЧАСОВНИК

Морски рак звани „свирач", чија је једна од спољних карактеристика приметно већа лева штипаљка, прави је живи часовник. Бојом свог тела, која је дању тамна а ноћу светла, он у свако доба показује „тачно време". Наиме, тамна боја тела, која му служи као заштита од сунчеве светлости и непријатеља, стално се мења, следећи двадесетчетворочасовни ритам дана.

Биолози су се дуго питали да ли овај рак заиста „откуцава" време, или промену боје његовог тела изазивају сунчева светлост и топлота. Да би добили одговор на ово питање, они су га месецима држали у потпуно мрачној соби. Тако су утврдили да преко дана његова боја постаје тамнија иако до њега није допро ниједан зрачак сунчеве светлости и да он, чак и у сталном мраку, следи правилан ритам измене дана и ноћи. Значи, закључили су они, рак-„свирач" не мења своју боју због сунца, већ има свој сопствени, урођени ритам, који се временски подудара са изменом дана и ноћи.

Ту своју особину овај рак је стицао током милиона година, вероватно штитећи се од сунца. Међутим, данас му за то није потребан никакав спољни потстицај.

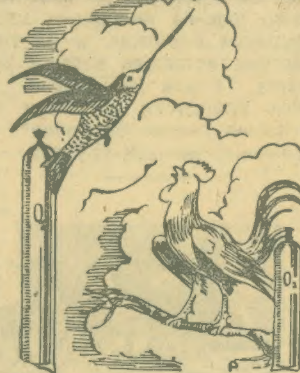
Мада је преко читавог дана тело овог рака тамно, постоји један део дана кад је оно знатно тамније но иначе. Биолози су покушали да реше и ову загонетку и — успели су. Наиме, они су открили да се сваког дана ово „затамњење" догађа тачно педесет минута касније но претходног. А то закашњење такође је у вези с једним другим ритмом у природи: ритмом плиме и осеке. Уствари, рак је најтамнији кад је на његовој обали осека највећа.

Ритам мењања боје рака-„свирача", мада занимљив, није никакав изузетак у природи.

БРЖЕ И СПОРИЈЕ ЖИВЉЕЊЕ

Неке животиње живе брже од других. Ово тврђење може да изгледа чудно ако брзину меримо искључиво откуцајима часовника. Јер, свакако да за једне животиње време не може протицати брже но за друге. Али, оно добија свој смисао ако се сетимо да је живот као пламен и да пламен живота гори брже у неким животињама него у другим. Разумљивије речено, неке животиње морају брже да сагоревају храну коју уносе у организам да би могле да живе.

Свака животиња је један живи радијатор. Топлота која се ствара у ћелијама „отиче" напоље кроз кожу. Топлокрвне животиње одржавају сталну телесну температуру на тај начин што њихове ћелије стварају топлоту истом брзином којом се она губи. Но, мале животиње брже губе ту топлоту од великих, због тога што оне на, рецимо, грам своје телесне тежине имају сразмерно више коже од великих. Да би изгубљена топлота била надокнађена, сагоревање у ћелијама врши се много брже. Због тога, уколико је једна топлокрвна животиња мања, утолико она „брже" живи.

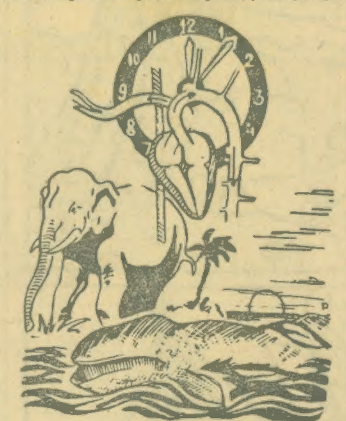
Брзина којом живе поједине животиње може се измерити количином кисеоника који утроше. Тако, например, кокошка тешка два килограма троши 1000 кубних сантиметара кисеоника на час. Према томе, за сваки грам њеног тела потребно је пола кубног сантиметра кисеоника. Једна краткорепа ровка тешка 20 грама утроши 80 кубних сантиметара кисеоника на час, односно четири сантиметра по граму, телесне тежине. Упоређујући ове две животиње, видећемо да ровка сразмерно троши осам пута више кисеоника од кокошке и да, према томе, осам пута брже живи.

Колибри, најмања међу топлокрвним животињама, живи сто пута брже од слона. Због тога што се у њему сагоревање обавља тако брзо, он мора да уноси у себе огромне количине хране. То је разлог што за све време док је будан колибри једе.

ЖИВЕ ПУМПЕ

Ритам откуцаја срца код животиње зависи од тога којом брзином она живи. Сићушно срце колибрија откуца 1000 пута у минуту, срце у миша 300 пута, човеково 68 до 72, а код слона свега 35 до 40 пута у минуту.

Године 1952 неки човек из Бостона пошао је у лов на китове. Но, он није био ни морнар ни трговац китовим уљем. Био је кардиолог, а у лов на китове пошао је зато што је желео да измери којом брзином куца срце ових водених сисара. Недалеко од обала Аљаске морнари су успели да харпуном погоде једног кита. Харпун, израђен по лекаревом нацрту, био је каблом везан за електрокардиограф (справа за мерење рада срца), који је бележио откуцаје китовог срца. Тако је утврђено да срце код кита начини 20 откуцаја у минуту.

За три дана насликао држаље од метле

Сликари данас за неколико дана направе по неколико слика. Међутим, некад су они проводили и по читаву годину, па и више, трудећи се да направе једну једину слику. Историја уметности забележила је доста таквих случајева.

Сликар Слинхенлант радио је три године непрекидно на портрету породице Мерман. „Сликао је сваки детаљ толико пажљиво да су лица на његовим сликама изгледала као од слонове кости, небо од глеђа, а поље од кадифе".

Најинтересантнију појаву у овој групи сликара претставља Херард Дау, један од највећих мајстора Холандске школе у сликању интимних сцена. Позната је његова „Жена болесна од водене болести", која је изложена у Лувру између Муриловых и Рафаелових радова. У Хашком музеју чува се његова слика на којој је претстављена жена с колевком. На овој слици Дау је радио толико дуго док није успео да рељефно истакне сваки детаљ. Забележено је да је пуна три дана сликао само држаље од метле, које на слици није веће од обичне оловке. Но, зато су на њему насликане све жилице, утиснуте све пруге, чворови, мрљице, па чак и трагови прстију.

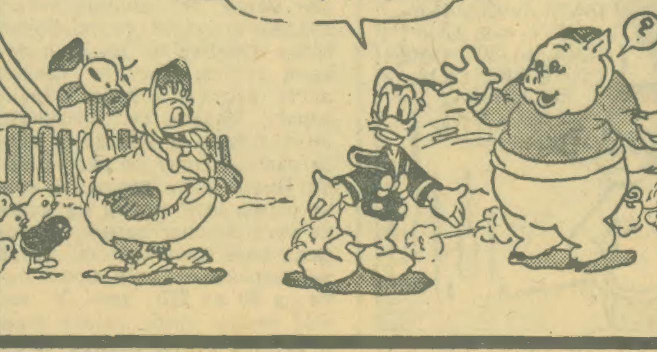
О стрпљењу овог мајстора забележене су просто невероватне ствари. Тако је једном радио портрет неке госпође Спирингс. Пуних пет дана она је морала да позира да би јој сликар насликао руку. Оволика жеља за детаљисањем доводила је понекад до очајања његове моделе. Прича се да су после месец дана многи одбијали да даље позирају и плаћали му слику иако није била још довршена.

У жељи да ствари што верније претстави, Дау је почео да се служи сочивима, која су неколико пута увећавала моделе и тако истицала и најмање боре, које су се голим оком тешко могле запазити. Овакав рад толико му је ослабио вид да је пред крај живота сликао само кроз лупу.

Самом сликању Дау је приступао на један нарочит начин. Сам је справљао боје и сам правио кичице. Сваку ствар држао је херметички затворену, да на њих не падне ни трунка прашине. Кад је улазио у атеље, није одмах приступао сликању. Остајао је неколико тренутака непомичан, док не би нестало и најмање узнемирености коју је у њему изазвало кретање.

Овакав начин рада упутио га је на стварање нарочитих слика. Једна од таквих је и „Четири свеће". Слика претставља учитеља и ученике у разреду. Но, ни учитељ ни ђаци нису главне фигуре ове слике. Њен предмет су четири свеће: једна која светли на чираку, друга крај учитеља и двојице ученика, трећу држи девојчица код табле, а четврта се налази недалеко од ученика који читају. Право је чудо колико је сенки, блеска, треперења, искри и прелаза створио Дау из ова четири пламена. Вредност слике брзо је примећена, што се види и по цени за коју је продавана. Године 1766 продата је за 8,000, а неколико година касније за 35.000 динара. Данашња вредност слике достиже милионску суму.

Век петролеја

Године 1857, неколико пословних људи из Њујорка и Њухевна ангажовало је Едвина Дрејка, пензионисаног машиновођу, да испита могућност добијања петролеја бушењем. „Пуковник Дрејк“, како су га његови ортаци називали, отишао је у Титасвил, у североисточној Пенсилванији, и почео да буши земљу. Прво је мислио да направи артески бунар, али није успео. Затим је нашао људе који су имали искуства у тражењу сланих извора, али су га они убрзо оставили. Средства су се трошила, ортаци више нису били расположени да дају, а петролеј никако да се појави. Кад је новац сасвим нестао, Дрејк је добио зајам од 500 долара и нашао неког ковача по имену Смита, који се бавио бушењем сланих извора. Успеха опет није било, јер су им вода и блато стално пунили бунар. Тада је Дрејк набавио гвоздене цеви и спустио их у бунар. Једне недеље ујутру, крајем августа 1859, погледали су Дрејк и Смит у постављену цев и видели како у њој расте ниво црне и масне течности.

Тога дана почео је век петролеја.

У поређењу с геолошком историјом света, век петролеја може да изгледа као тренутак. Али, у људској историји је тај тренутак можда значајнији од свих ранијих и само га атомско доба може засенити и надмашити променама које ће донети. Читаве војске гинуле су због петролејских поља, а многе државе заснивале су, и заснивају, на петролеју своје богатство. Петролеј је био тај који је омогућио индустриску револуцију.

Данас је петролеј толико повезан с нашим свакодневним животом да је мали број ствари за које би се могло рећи да њихова производња нема никакве везе с петролејом. Потрошња петролеја у свету је огромна. Још 1919, на основу озбиљних процена, прорицало се да ће брзо наступити време кад петролеја више неће бити. До данас је потрошено једанаест пута више него што су те године процењене све светске резерве, а петролеј и даље обилно тече. Године 1926 упућено је претседнику САД

упозорење да ће за шест година све резерве петролеја бити исцрпене. Данас, тридесет година касније, сматра се да смо још врло далеко од тог тренутка. Ипак, да би производња петролеја стално задовољавала потребе, које све више расту, врше се непрекидно велика истраживања, која често годинама остају бесплодна. Тако је у Боливији испитано 30.000 квадратних километара џунгле и изграђено 1.800 километара друмова пре но што је откривен петролеј. У Алберти, у Канади, избушена су у року од 30 година 134 бунара, са укупном дубином од 300 километара, пре него што се дошло до резултата.

Постоје многи знакови који указују на то где петролеја може да буде и геолози се тим питањем већ годинама баве. Ипак, тачност или нетачност њиховог предвиђања показаће тек бушење. Услуга коју геолози чине индустрији петролеја огромна је, јер њихове карте претстављају основу за остала испитивања. После геолога земљиште испитују стручњаци за петролеј, помоћу сеизмографа, магнетометара, гравиметара, помоћу електричних и радиоактивних мерила.

Порекло петролеја још није потпуно јасно. Најстарија позната лежишта стара су око 450, а најмлађа око 10 милиона година. Раније се мислило да је петролеј неорганског порекла, док се сад сматра да је настао од живих бића, биљака и животиња из некадањих мора. Као што је угаљ назван фосилном сунчаном светлошћу која је пала на земљу, тако се петролеј назива фосилном сунчаном светлошћу која је пала на море.

Хиљадама година су угинули морски становници падали на дно. То су у првом реду биле микроскопски ситне биљке које садрже много масти, а и сићушне животиње које су се храниле њима. Њихови остаци мешали су се с песком и муљем и временом су настали слојеви дебели стотинама и хиљадама метара. Кад су се ти слојеви претворили у петролеј, није познато. Научници су утврдили да тај процес и даље траје. Неки органски делови који се не могу разликовати од органских састојака петролеја нађени су у Мексичком Заливу и близу калифорниске обале. Наравно, потребно је још доста времена да се они сасвим претворе у петролеј.

Човек је врло рано дошао у додир с петролејом, истина у другом облику. Каже се да је цар Набукодоносор прелио асфалтом улице Вавилона и стазе у својим висећим вртовима. Једна врста асфалта употребљавала се за балсамовање мумија у старом Египту. Плутарх прича да је Александар Велики, 331 године пре наше ере, посетио „храмове вечите ватре“ близу данашњег Бакуа, на Касписком Мору. Петнаест векова касније видео је Марко Поло те исте „горуће изворе“. Стари Египћани, Кинези и амерички Индијанци употребљавали су асфалт као лек и као мелем за ране. Постоји мишљење да су Кинези употребљавали петролеј за осветљење још пре 3000 година и да су, помоћу бамбусових цеви, црпли плин из земље. Године 1803, пола века пре но што је у САД избушен први петролејски извор, италијански градови Ђенова и Парма били су осветљени плином.

У САД петролеј је прво избијао сам на површину, кроз природне пукотине, и на тим местима остављао наслаге асфалта. Године 1627 писао је неки француски мисионар да је видео „чесме битумена“ у данашњој држави Њујорк.

Веровали или не...

МАЈСТОР СТРПЉЕЊА

Џон Виснер из Мелбурна, у Аустралији, био је познат као веома стрпљив и упоран човек. Једном приликом Веснер је, за опкладу од 5.000 динара, успео да у иглу за шивење средње величине удене 230 танких свилених нити.

ЖАБА СА ШЕСТ НОГУ

Глен Лоренс из Крос Гленса, у Тексасу, ухватио је у једној бари на свом имању жабу са шест ногу. Обе сувишне ноге налазиле су се на левој страни жабиног тела, између две нормалне.

ИДОЛ ПОШТЕЊА

У Сиалкоту, у Индији, тврђење једног парничара прима се на суду као не-

побитна истина ако се он претходно напије воде у којој је извесно време био потопљен идол који оличава поштење.

НАЈСУЈЕТНИЈИ ЧОВЕК НА СВЕТУ

Хајнрих фон Брул, саксонски министар-претседник био је свакако најсујетнији човек на свету. Живео је од 1700 до 1763. Од своје тридесет и прве године облачио је сваког дана не само ново одело, рубље, ципеле и чарапе, већ је мењао и часовнике.

СТОГОДИШЊИ АУТОМОБИЛИСТА

Ира Емонс из Отаве, у Канади, који ће кроз неколико месеци навршити сто година, сам вози свој аутомобил. Упркос старости, он још ниједном није имао ни најмању саобраћајну незгоду, нити је икад био кажњен за прекршај саобраћајних прописа.

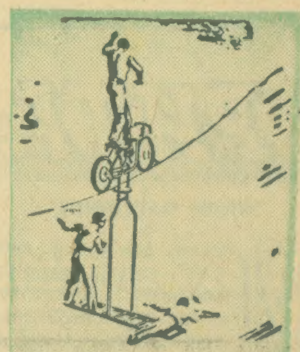
НЕПРИСТУПАЧНИ ЗАМАК

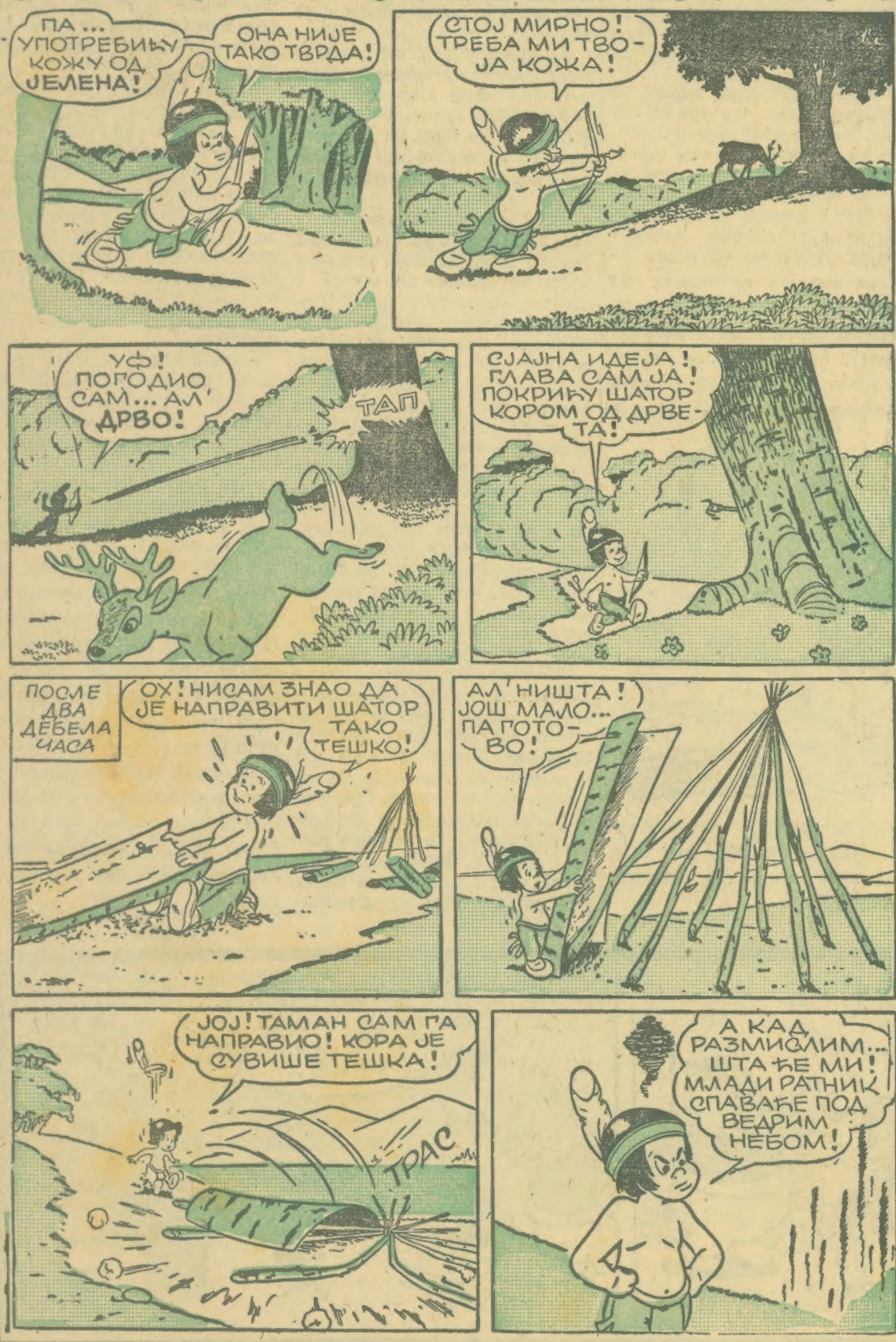
У близини Примиера, у Италији, на врху стрме стене стоје рушевине једног старог замка у коме никад нико није становао. Наиме, баш кад је замак био завршен, стена на којој је подигнут распукла се надвоје, тако да му се више није могло прићи.

ИГРА ЖИВОТИМА

Деветнаестогодишњи немачки акробата Сигвард Бах прешао је бициклом преко ужета разапетог изнад једне провалије, дубоке 1500 метара, у планини Цукшпиц, недалеко од Гармиша. Уже је било дугачко нешто преко 70 метара. Бах није сам

прешао преко њега, већ је превезао и двојицу својих другова, од којих је један стајао, а други лежао на лествицама обешеним о бицикл.

Соја

Дивљи прародитељ сојин није познат. Сматра се да је она пореклом из Источне Азије, јер постоје документи да је тамо гајена још пре 5.000 година. У Европу је пренесена у 18 веку.

Соја припада фамилији махуњача. Корен јој је вретенаст и кратак и из њега полазе многобројне жиле и жилице, које могу да продру преко један метар дубоко у земљу. Стабло је жбунасто, усправно и мање или више разгранато. Соја може да израсте у висину од 30 сантиметара до један метар, те имамо ниске, средње и високе сорте. Бочне гране избијају на доњој половини стабла. Лист је сличан листу пасуља, а цвет је лептираст. Махуне су различите по величини и облику и свака садржи једну до пет семенки. Имамо ране, средње и позне сорте, што зависи од дужине вегетационог периода (времена које протекне од сетве до сазревања) који може бити од 80 до 270 дана. У нашој земљи треба гајити ране и средње сорте. Сматра се да има преко 10.000 сорти ове биљке.

Сојино семе је богато беланчевинама — преко 30% од целокупне суве материје. У Кини, Индији, Јапану и многим другим земљама соја игра важну улогу у исхрани становништва, и то не само као вариво, већ и у облику сојиног млека и млечних производа. Беланчевине којих има у соји (вигнин, глицинин) равне су по сварљивости беланчевинама у месу, због чега је соја и добила име „месо без костију“. У Азији и Африци соја се меље и, помешана с брашном од жита, употребљава за мешење хлеба. У медицини се препоручује хлеб од сојиног брашна за дијабетичаре, пошто ово брашно не садржи скроба. Семе соје употребљава се и као сурогат кафе.

Сојине беланчевине, поред тога што служе за исхрану, имају велику примену у индустрији. Тако се од њих праве грамофонске плоче, чешљеви, дугмад, налив-пера, електрични изолатори, цементи отпорни према влази и много других предмета. Пошто садржи велику количину масноће — око 18% — из семена се цеди јестиво уље, а употребљава се и за производњу маргарина. У козметици се од сојиног уља праве најфинији кремови и тоалетни сапуни, а у прехранбеној индустрији неке врсте чоколаде и алве.

У пољопривреди соја је веома цењена биљка, јер, поред користи које смо набројали, она знатно помаже земљораднику у одржавању плодореда. Земљиште на коме је она гајена обогаћено је азотом, пошто на жилицама соје, у нарочитим квржицама, бораве бактерије које имају особину да привлаче слободни азот.

Безимени метали

Транзистори, чудни кристали који су заменили лампе у радиоапаратима, имали су досад ту слабу страну што су стварали сметње у емисији, јер метали од којих су они прављени нису били сасвим чисти. Сад су начињени „спектроскопични“ метали. Светлост коју одају такви метали кад су усијани нема никакве нечистоће, боље рећи има је у незнатној количини од једног милионитог дела, што нема никаквог утицаја на чистоту емисије. Хемичари једне америчке фабрике успели су да произведу метале који имају само десет милијардитих делова нечистоће. То би отприлике било као кад би се у 35 вагона шећера убацило соли између два прста. Ово је постигнуто на тај начин што је метал најпре извучен у танке листове, а затим грејан инфрацрвеном светлошћу. Грејањем се површински слој метала топи и односи нечистоћу са собом. Сад се тражи име за ове суперчисте метале.

ДАНАШЊИ СТАНОВНИЦИ ГРЕНЛАНДА

У овом веку живот се знатно изменио у целом свету, па и у оним најудаљенијим крајевима, о којима су се писали фантастични романи. Тако се данас на Гренланду не могу видети ловци како се, као некад, у кајацима враћају из лова на туљане, вукући плен иза чамца. Старомодне кајаке заменили су модерни чамци на весла. Већина Ескима са Гренланда прави чамце с равним дном. Сада можете рано изјутра видети Гренланђане како се у чамцима отискују од обале, да би прегледали своје струкове и мреже, које су претходно вече поставили. Око подне они се враћају с ловом, који је готово увек богат. Ескими очисте рибу на обали, па је после продају.

Међутим, сви становници Гренланда не баве се риболовом. Многи су се запослили као посада на обалским моторним бродовима, као обалски радници и шофери, а неки раде у школама, болницама и трговинама. Њихов живот данас се много разликује од онога пре 50 година, кад је готово сваки човек у овом делу света био ловац на туљане и кад му је углед растао с бројем уловљених животиња. Гренланђани нису више номади. Они сад имају стална пребивалишта. Многи праве дрвене колибе, које обоје црвеном бојом. Те се колибе обично састоје од једне просторије. Покривачи за спавање су од крзна, а душеци су напуњени перјем. Но, и поред тих промена, психологија Ескима није много измењена. Он и данас више воли да лови по два-три дана рибу, него да ради преко целе недеље као најамни радник.

* * *

ГРЧКИ ТЕШКИ ОКЛОПНИЦИ

Грчки тешки оклопници за време персиских ратова били су одевени на овај начин. На голом телу носили су вунену кошуљу, по којој су се опасивали. На кошуљи је био оклоп од коже, по коме су биле металне плоче. Он се закопчавао на прсима. На раменима су такође биле металне плочице. Од појаса су висили craкови коже, који су били оковани. Назувци на ногама били су од метала. Атињани су имали шлем од месинга, с деловима који су били помични, те су могли да заштите врат, нос и делове лица. Штит им је био тежак и велик и спуштао се од очију до колена. На спољном делу налазио се грб града коме је припадао оклопник. Иначе, облик и квалитет штита зависио је од имовног стања оклопника и од његовог укуса. Оклопници су мач носили с леве стране. Спартански мач био је дуг свега око 50 сантиметара и згоднији је био за бодење него за ударање. Копља су им била дуга око три метра и служила су само за ударање.

* * *

НОРДИСКИ ПРОМЕТЕЈ

Локи је у нордиској митологији био бог ватре, уништења и сваког зла уопште. Он је људима даровао ватру, али када је скривио боговима они су га казнили, слично као што су грчки богови казнили Прометеја. По наређењу Зевса, Хефест је приковао Прометеја за једну стену на Кавказу. Сваког дана долетао је један орао и ждерао његову џигерицу, која се стално обнављала. И Локија су богови ланцима приковали за стену, али је његова казна била друкчија. Изнад њега поставили су змију да на њега излива отров. Локијева жена Сигин седела је поред њега, дању и ноћу, држећи суд у који је капао отров. Кад би се суд напунио, она би га брзо изливала, али је за то време отров ипак падао на несрећног осуђеника. Отров га је пекао и он се превијао од болова, тако да је од тога сва земља подрхтавала. По нордиској митологији, то је био узрок земљотреса.

* * *

ШТА СУ ПРПОРУШЕ?

Прпоруше су народни обичај у нашим западним приморским крајевима, сличан додолама. Кад завладају велике суше, онда обично два младића изиђу у поље и ту се састану. Један носи кошару за дарове и води другога, који се зове прпоруша. Прпоруша је заогрнут у папрат по целом телу и готово ништа не види. Пошто се тако опреме, прпоруше заређају по селу, од куће до куће, и певају. Док певају пред неком кућом, неко из ње изиђе и на прпоруше излије кабао воде, а после им удели јаја, сира, сланине или каквих других намирница. По народном веровању, кад прпоруше прођу цело село, онда ће иза тога трећи дан да падне киша. Разуме се, ово је заблуда и ничег ту нема истинитог, јер се зна како киша настаје.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

Вулкани праве ДИЈАМАНТЕ

Мада вулкани обично причињавају велике штете, они имају и својих добрих страна. Јер, поред лаве и пепела, вулкани „производе" и дијаманте. Овај најтврђи и најскупоценији минерал налажен је у пукотинама кроз које избија лава. У старим вулканским кратерима налажено је и друго драго камење, само мање лепоте и вредности. Између осталог, и један ситан прах који се употребљава за чишћење зуба. Осим тога, Хавајска и многа друга острва не би постојала да их нису створили вулкани. Реке лаве некад су уништиле градове Помпеју и Херкуланум и све живо у њима, али су за науку сачувале драгоцен материјал о животу Римљана у то доба.

За последњих 400 година активно је било око 500 вулкана. Мада је од њих страдало близу 200.000 људи, они су створили најплоднија земљишта и изнели на површину велике наслаге руде сумпора, олова и цинка. Кад се једног дана вулкани буду рационално искоришћавали, њихове добре стране знатно ће превагнути.

Још од најстаријих времена људи су покушавали да укроте и искористе енергију гасова и топле воде који из вулкана избијају. Највећи успех постигнут је близу Лорандела, у Италији. У тој „Долини пакла", како је Италијани називају, инсталиране су парне турбине, које дају годишње 20 милиона киловат-часова електричне енергије. То је од изванредне важности кад се узме у обзир да у овој земљи нема ни угља ни нафте.

ПТИЦА СА ЖАБЉИМ УСТИМА

Професор Рипли са Јелског универзитета провео је пет месеци у Индонезији и одатле донео један занимљив примерак птице са жабљим устима. Ова птица не може да пева. Храни се на тај начин што непомично стоји на земљи, у полутами џунгле, држећи отворена уста. Њена шарена непца привлаче инсекте и они јој сами улећу у уста.

ХАРТИЈА ОД СИНТЕТИЧКИХ ВЛАКАНА

У Америци је израђена хартија од синтетичких влакана, која је десет пута јача и око 200 пута отпорнија према хемикалијама, влази и бактеријама од обичне хартије. Она ће моћи да се идеално употреби за израду торби, паковање хемикалија и друго. Начињена је од најлона и осталих синтетичких влакана.

ЖЕНА СА СЕДАМ ПРСТИЈУ НА ЈЕДНОЈ РУЦИ

Кад су у полицији у Хаустону, у Тексасу, хтели да узму отиске прстију од једне Црнкиње, имали су шта да виде. Жена на левој руци није имала палца, док су мали, домали и средњи прст били потпуно нормални. Кажипрст јој је био шири и имао је дупли нокат, а на месту где обично стоји палац имала је три прста. На тај начин су јој с леве руке узели седам отисака.

ЈОШ ЈЕДНА ПОСЛЕДИЦА АТОМСКЕ ЕКСПЛОЗИЈЕ

Комисија за испитивање последица експлозије атомске бомбе која је бачена на Хирошиму изнела је занимљиве податке о утицају атомског зрачења на добијање леукемије. Наиме, код извесних особа које су се налазиле километар далеко од места експлозије појавила се леукемија после 5 до 7 година. Од 750 преживелих 15 их је добило ову опасну болест. Код особа које су биле 1.500 метара удаљене од места експлозије проценат обољења од леукемије био је знатно мањи, што јасно показује да је појава ове болести дошла као последица атомске експлозије.

ВЕЛИКЕ ВИСИНЕ СМАЊУЈУ ВИДНУ СПОСОБНОСТ

Летење на великим висинама, по јасном и чистом небу, противно оном што се можда очекује, смањује видљивост код пилота. То је један нов проблем, за који човек није припремљен. По мишљењу енглеских стручњака, способност вида може се смањити чак и за половину. Овај недостатак нема никакве везе с великом брзином авиона, смањеним ваздушним притиском, нити с недостатком кисеоника. Узрок ове појаве лежи у немогућности одмарања ока. Очи се потпуно одмарају, кажу стручњаци, тек кад се у даљини налази неки предмет на који су оне управљене. Кад тога нема, као што је случај с празним небом без облака, уместо да су управљене у даљину, очи гледају отприлике на метар растојања. Под таквим околностима пилот може да гледа у даљину само помоћу оптичког трика, тј. ако гледа у неки предмет на даљини од десет метара отприлике. То је могућно код неких авиона, али не и код оних који имају крила забачена уназад.

КОД НАВАХО-ИНДИЈАНАЦА НЕМА СРЧАНИХ ОБОЉЕЊА

Један амерички лекар који је неколико година био на служби у болници у којој су лечени Индијанци из племена Навахо, на једном састанку лекара изнео је занимљиву појединост да код ових Индијанаца није установио ниједан случај срчаних обољења, нити обољења срчане артерије. Тромбоза, од које у САД умире око пола милиона особа годишње, њима је потпуно непозната. Шта је узрок овом имунитету, он није умео да каже, али мисли да објашњење лежи у телесној конструкцији и наслеђу.

... још почетком овог века реторика је у нашим школама званично називана „красноречје".

... главни састојак малтера на Хеопсовој пирамиди је гипс. Гипс је био познат у Старом веку, али касније није употребљаван, тако да је потпуно заборављен. Тек крајем 13 века гипс је поново откривен.

... било је потребно две године да би се исекао и изглачао чувени дијамант „Регент", који има 136,75 карата. Вредност дијамантске прашине добијене глачањем „Регента" процењена је на 35.000 долара.

... да би се написали сви бројеви од један до милион, потребно је исписати 5,888.896 цифара.

... реч „банка" долази од италијанске речи која исто тако гласи и која значи клупа. На клупама, постављеним на градским трговима, мењачи су у Средњем веку обављали своју трговину.

... прве карте за играње донели су у Европу крсташи, 1235 године, враћајући се са Истока.

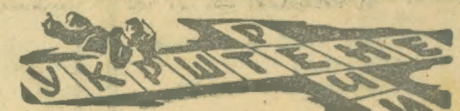
... светлост коју испушта један свитац износи четиристоти део светлости једне свеће.

... пчела скупља нектар и из отровних биљака. Медом који пчела скупља из, например, једне врсте отровне алписке руже која расте у Малој Азији човек се може отровати.

... судећи по старим панцирима, људи су некад били нижег раста.

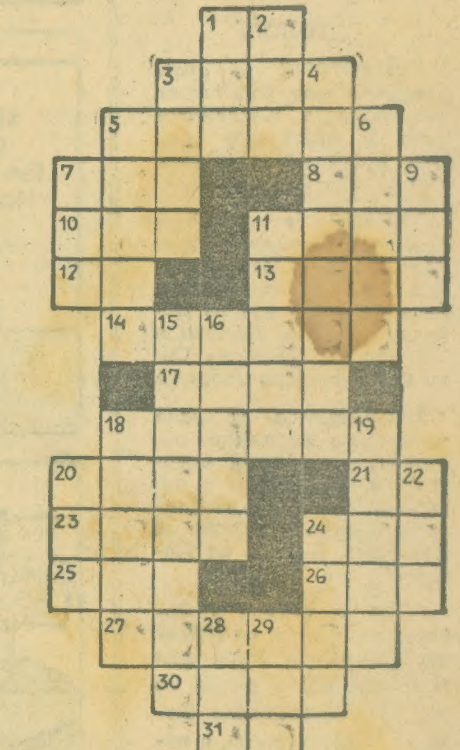
... земљорадници у Мароку увек упрежу у плуг камилу и магарца.

... у 16 веку биле су у моди јако набране панталоне које су сезале само до колена. За такве панталоне била су потребна 64 метра тканине.

Водоравно: 1) врста песме; 3) средство за наркозу; 5) танки листићи калаја; 7) друга; 8) немачки члан; 10) индустриска биљка; 11) склониште за трамваје; 12) хемиски знак за сребро; 13) уточиште; 14) митолошки бог плодности и лепоте у Сирији; 17) врста мазива; 18) изасланик; 20) врста рибарске мреже; 21) првак; 23) обала; 24) лука у Израелу; 25) коњи; 26) гозба; 27) презиме нашег савременог књижевника; 30) ароматична биљка; 31) јединица за мерење електричног отпора.

Усправно: 1) слово грчке азбуке; 2) део дрвета који после сече остаје у земљи; 3) безбојан гас; 4) област у Јужној Африци; 5) сила; 6) популарни назив за нитрат сребра; 7) одред коњице у старој македонској војсци; 9) нота; 11) прилог; 15) отаџбина; 16) личност из Дизнијевих стрипова; 18) оно што је најбоље, најодабраније; 19) презиме нашег песника („Долап"); 20) врста папагаја; 22) индустриска област у Западној Европи; 24) египатски свети бик (мит.); 28) доњи део суда или брода; 29) главни град једне европске државе.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

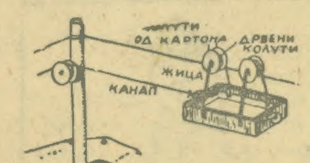
Водоравно: 1) во; 3) арак; 5) Амазон; 7) акузатив; 8) тор; 10) ага; 11) ар; 12) По; 14) ел; 15) дресер; 18) Елам; 19) Епикур; 21) ак; 22) Ра; 23) ее; 25) Крк; 27) крт; 28) „Рамајана"; 31) Невада; 32) Тара; 33) на.

Усправно: 1) Враз; 2) оаза; 3) Амур; 4) кота; 5) акорд; 6) Нигер; 7) ата; 8) вал; 12) пелир; 13) Осака; 16) реп; 17) ем; 19) екран; 20) рерна; 21) акр; 24) ета; 26) кмет; 27) [illegible]; 29) аван; 30) јара.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Жичана железница

Сада ћемо вам показати како ћете направити „жичану железницу". Та железница моћи ће да се креће и низбрдо и узбрдо, оном брзином којом ви будете хтели и када то будете хтели. Помоћу ње, ако је начините од бољег материјала а не од кутија за шибице, моћи ћете да преносите мање количине песка, шљунка и других ствари којима ћете се играти у ове летње дане.

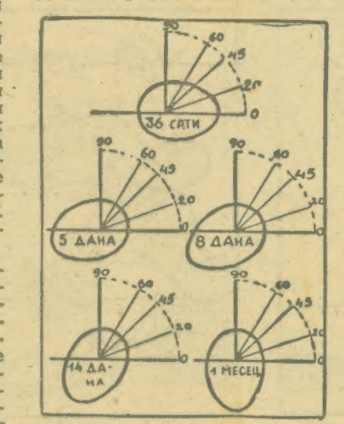

Пре свега, наћи ћете неко округло дрво или штап који није дебљи од 1 см и исећи ћете из њега десетак колутова. Те дрвене колутове, који не треба да буду дебљи од ½ см, пробушићете кроз сам центар. Кад свршите тај први део посла, исеците у дебелом и крутом картону двадесетак колутова, који ће имати два сантиметра у пречнику. Између таква два колута уметните по један дрвен колут и међусобно те колутове залепите. Тако сте добили десет, у средини пробушених, точкића.

Кад кроз центре два точкића провучете два парчета жице дугачке 12 см, а за крајеве тих жица причврстите кутију од шибица, добићете један вагонет ваше „жичане железнице". Пре него што направите неколико таквих вагонета (које можете међусобно да спојите кратком жицом), направите постројење за кретање те ваше железнице. Постројење се састоји од једног дугачког дебљег канапа или жице затегнуте између два у земљу забодена штапа и једног калема закуцаног за један од штапова. Кад поставите ваше вагонете на тај дебео канап и кад помоћу једног тањег канапа причвршћеног за први вагонет, а пребаченог преко калема, будете могли да крећете вагонете, „жичана железница" ће прорадити.

Мера која тачно даје колико је старо јаје

У широк стаклени суд (теглу) налиј воде, па у њу спусти јаје. Свеже јаје старо до 36 часова пливаће као на првој слици. Јаје старо 5 дана већ тоне мало својим врхом, а од 8 дана утонуће више, што се помоћу једне скале с подеоцима може тачно одмерити. Али, за обичну употребу довољна је и мера одока, јер јаје од 14 дана већ нагиње врхом ка дну, а од месец дана врх јајета управљен је тачно према дну. Што је јаје старије, све више тоне.

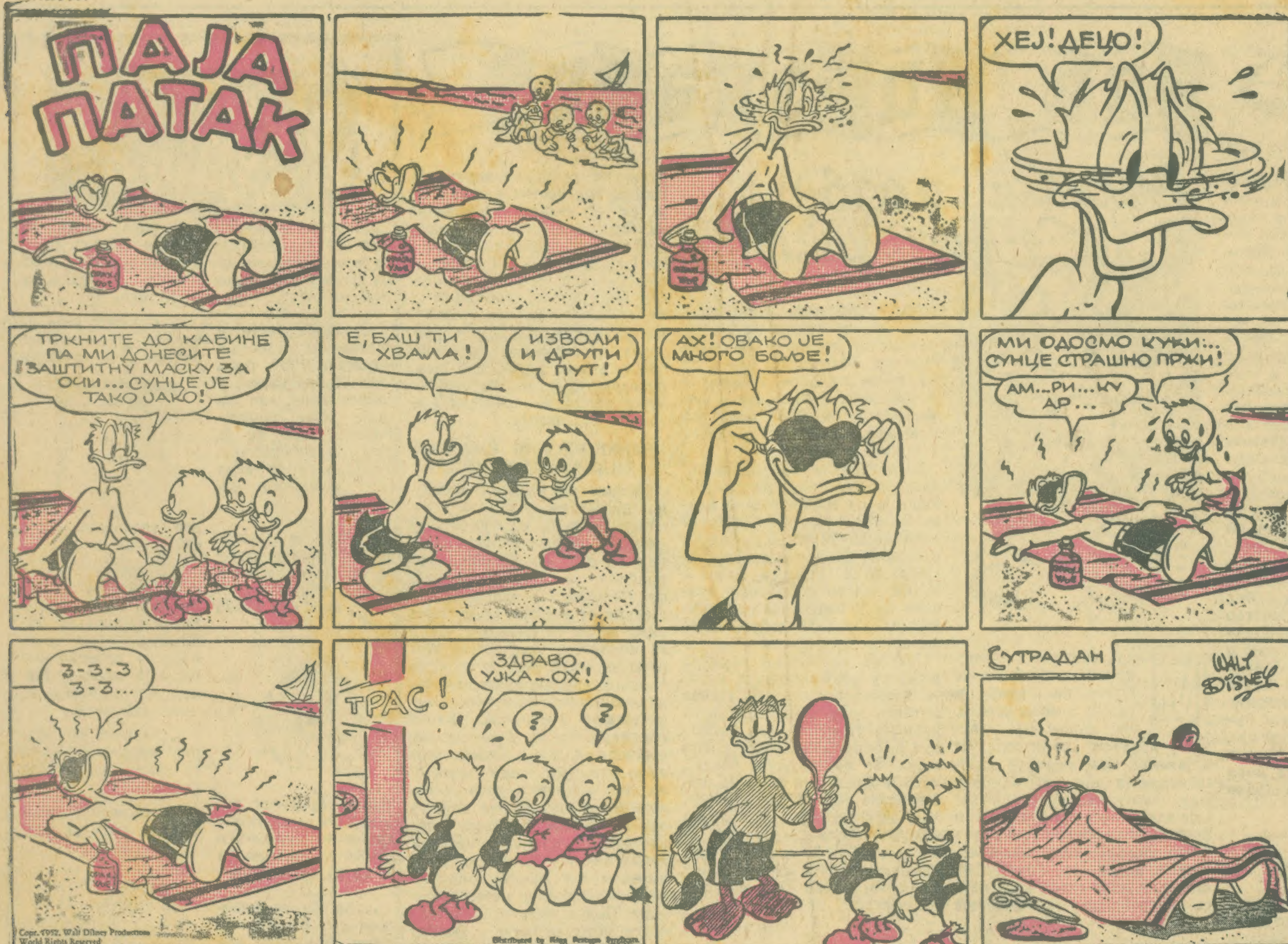
Да ли је варница локомотиве упалила кућу?

Теретни воз је projурио кроз предграђе, а мало после избио је пожар у једној кући у близини пруге. Кров је био у пламену кад су стигли ватрогасци. Ватра је брзо захватила целу кућу и гашење није помогло. Кућа је изгорела до темеља.

Сопственик је оптужио железничку дирекцију, доказујући да је варница из локомотиве пала на кућу и проузроковала пожар. То су посведочили и суседи. Али, сутрадан, један дневни лист донео је слику снимљену баш оног тренутка кад је пламен захватио кров. Та је слика учинила да сопственик изгуби парницу. Зашто?

Ако не знате, ми ћемо вам рећи. Слика је доказала да пожар није изазван варницом из локомотиве, јер се дим и пламен повијају према прузи, а то значи да је ветар дувао у том правцу и варнице локомотиве носио на противну страну, те нису могле пасти на кућу.

ЉУТ ЈЕ НА ЊЕГА

Хорације: Зашто си се малочас јавио Микију онако хладно?

Паја Патак: Зашто? Па зар ти не знаш да сам му дужан 500 динара?

НИЈЕ СЕДЕО СКРШТЕНИХ РУКУ

Пера Ждера: ...Онда ме је двапут ударио шаком по лицу.

Попај: А шта си ти урадио?

Пера Ждера: О, нисам седео скрштених руку. Пуна два часа стављао сам хладне облоге.

ИСТИНА ПРЕ СВЕГА

Судија: Ово вам је већ четврти човек кога сте прегазили откако сте купили аутомобил.

Шиља: А, не! Трећи! Једног сам двапут прегазио.

У СОПСТВЕНОМ ИНТЕРЕСУ

— Дошао сам да вам штимујем клавир, — обраћа се неки непознати човек Паји Патку.

— Али, ја вас нисам звао.

— Знам. Позвао ме је ваш сусед и платио ми унапред.

Који је ОДГОВОР тачан

РУПЕСТРИС *је:*

- *стари новац*
- *воћка*
- *римски град у нашим крајевима*
- *средњовековно копље*

ПРЕДИЛ *је:*

- *наше старо митолошко биће*
- *предео у Алпима*
- *народни назив за весела човека*
- *игра*

ЗАСРАМАЧА *је:*

- *део одеће*
- *планина у Босни*
- *врста шљиве*
- *стари накит*

ГРЗА *је:*

- *река*
- *стари назив за једну опасну болест*
- *врста капе*
- *део куће у старо време*

ОДГОВОР:

РУПЕСТРИС *је врста америчке лозе, која служи као подлога племенитој лози у кршевитом тлу. Ова врста лозе подноси тло са око 30% креча.*

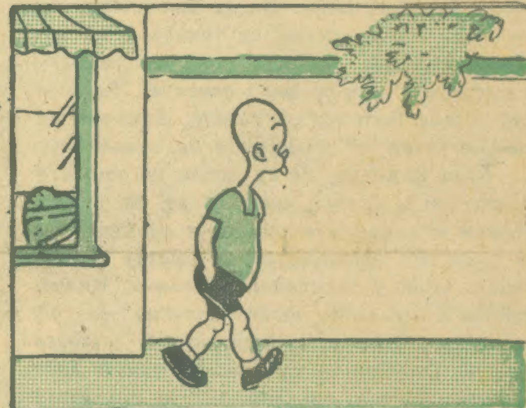
ПРЕДИЛ *је прелаз у Јулиским Алпима, који се налази на 1.156 метара над морем. Преко Предила води стари пут из Подравине, преко Бељака и Трбижа, за Бовец на Сочи и даље према Јадрану.*

ЗАСРАМАЧА *је мала четвртаста марамица, извезена и искићена шљокицама, ђинђувама и парицама. Носиле су је младе и девојке удаваче у Призрену, Пећи и на Косову.*

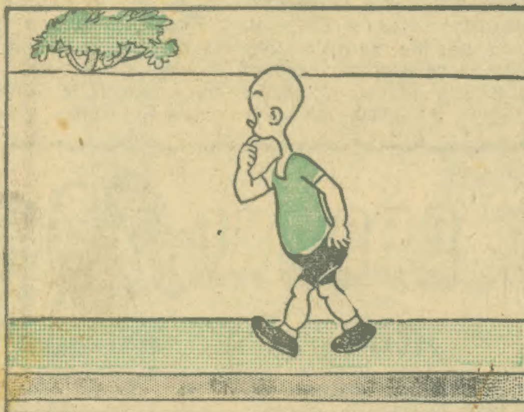
ГРЗА *је речица у Србији, лева притока Црнице. Извире под Игриштем (855 метара), а улива се код села Давидовића. Дуга је 26 километара, а површина њеног слива износи око 145 квадратних километара.*

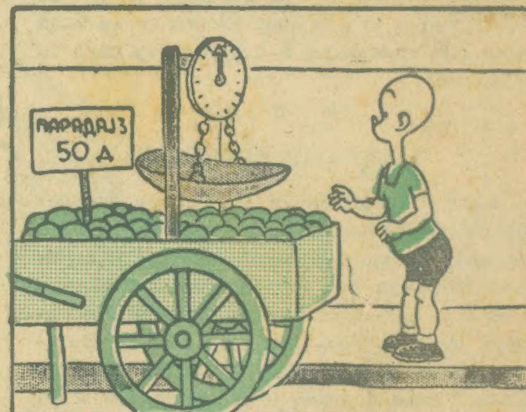

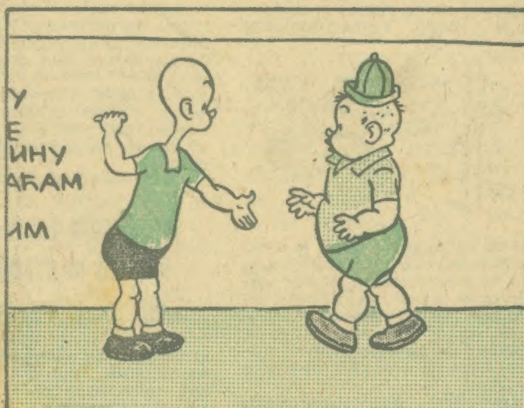

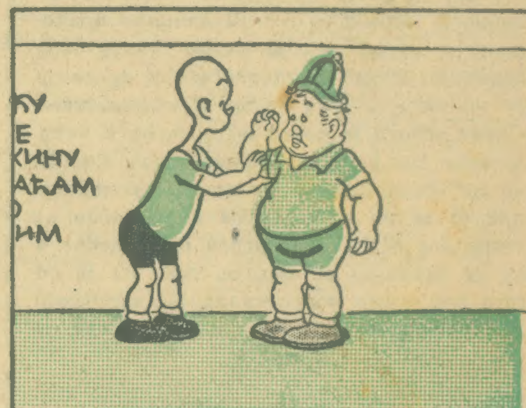

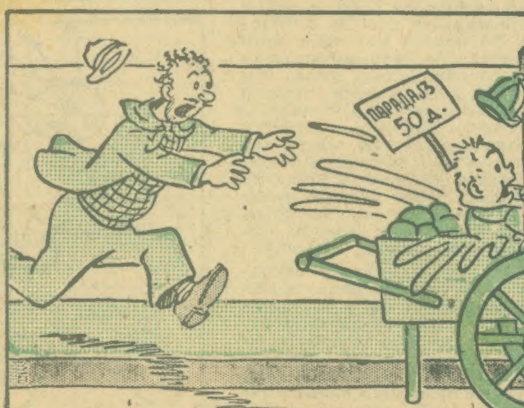

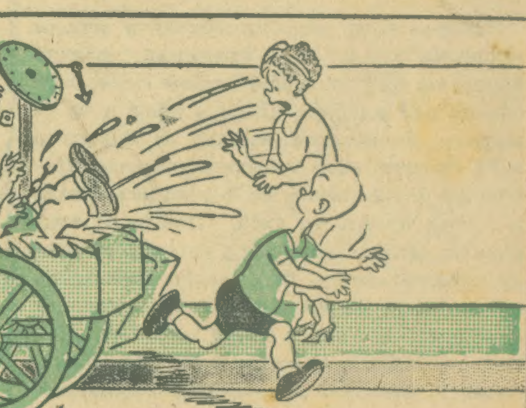

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 81. — Издаје и штампа „Политика" Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 81. — Текући рачун број 102-Т-82, пошт. фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 700, полугодишња 350; за иностранство годишња 1.000, полугодишња 500 динара. Рукописи се не враћају